

ADAM UFKU ARADI

Bulut. Sis. Şehrin üzerinde koyu bir gölge. Rutubet. Yağış. Soğuk. Sokaklar çamur. Kaldırımlar üzerinde kundura topuklarından sıçrayan cıvık çamurlar oynuyor. Artık daha korkulu yürünüyor. Kimi çamurdan, kimi birikmiş göletlerden adeta ürküyor. Ağır ağır ilerleyen kalabalık, hızla geçen arabalar. Apartmanlar alabildiğine yüksek. Herkeste bir düzensizlik. Herkes bir sıkıntı taşıyor. Birden ufku aradı adam. Apartmanlar caddeyi dehliz gibi yapmış, kapalı hava loşlaştırmıştı. Sessiz bir canlılık yaşanıyordu cadde boyunca. Adam birden ufku aradı. Köyden şehre inmiş yani kırlarda dolaşmış, ufka bakarak duygulanmıştı. Şimdi birde bu kalabalığın ortasında, kapalı havada, hem de gün ortasında sıkılarak ufka özlem duymuş bir hali de yoktu. Hür havaya alışkın olup, onun ancak ufka görülebildiği yerlerde teneffüs edilebileceğine dair inançta taşımıyordu. Birden adam ufku aradı. Kalabalığın ortasında diğerlerinden farksızdı. Bir adamdı yalnızca. İşe gidiyordu veya bir yere uğrayacaktı. Vakit geçirmek için dolaşanlardan da olabilir. Yürüyordu adam, ufku aradı birden.

Yağış, soğuk hava. Cadde boyu giden gelen insanlar ve onlara bakarak kendini zorlayan biri. Umut ediyordu. Yağmur yağsın. Caddeler sokaklar bir güzelce arınsın. Sonra güneş doğsun. Evet evet. Güneş doğsun ama güneş ufuktan doğardı. O doğmadan önce haber verirdi. Alacakaranlık kesilirdi ortak. Bunu horozlar anlar adamları uyandırırlardı. Gözlerini uflamaya fırsat bulmadan işine koyulurdu herkes. Güneş doğmalıydı. Şimdi yoktu. Ama içinde bir duygu bu yerde hiç güneş görmediğini fısıldıyordu. Madem hiç güneş görmedim. Öyleyse ufuk yoktur. Kafasını çalıştırır gibi etti. “Yok. Yok” ufuk ile benim arama cadde boyu setler çekilmiş. Göğe doğru uzanan binalar. Bunlar. Bunlar ufku yenemezler, ufku görmeme engel olamazlar dedi adam. Aklına apartmanın en üst katına çıkmak orda ufku aramak düştü. Sağa sola bakınarak bir geniş kapıdan geçerek asansöre daldı. En üst kattaydı. Ellerini nedense hep cebine sokardı. Ceketinin düğmeleri düşmüş. Bu nedenle resmi yerlere girmekten çekinirdi. Girdiği yerde çeşitli ticarethane firmaları vardı. Bir bakıma sevindi. Salonun pencereye bakan tarafına ilerledi. Ellerini kaloriferin üzerinde ovuşturdu. Bakmakta bir an güçlük çekti. Hay yüksekteydi. Aşağıya bakınca apartmanın yatıyor gibi hissetti. Yüreği hopladı. Titredi.

Aşağıda caddeler karınca yolunu andırıyordu. Yavaş yavaş ilerleyen insanlar gülünecek kadar küçük ve avuca sığacak kadar basit görünüyordardı. Ufka bakacağını hatırladı. Önünde ta ötelere kadar uzanan boşlukta arkası arkasına gizlenmiş bina tepeleri ve dikkatlice bakıldığında bacalardan başka görünen bir şey yoktu. Gözünün açısı kadar bakışını genişletti. Ne bir şey anladı. Ne sezebildi. Ufuk yerine şehrin üzerine binmiş buluta benzer kalın bir sis tabakası gördü. Havanın rüzgârsız olduğuna içerledi. Bu deneyiyle yürüyordu.

Sahiden ufku ne yapacaktı? Hem başka bir şey arasın onu ufukla karıştırmış olmasın. Kendi kendini yokladı. Yürüyordu. Bir hatırası aklına takıldı. Yolda yürürken yanındaki “düşünüyorum o halde varım” demişti. Kendi de “düşünüyorum o halde yürüyorum” demiş birlikte gülmüşlerdi. Var ki ve yürüyordu. Yürüyor derken yürümek üzerine ne kadar şiir okumuştı. Bazı şairleri yolcuya benzettiği olmuştu. Yürümek belki de akıştır. Bu bilinene de olabilir, bilinmeyene de. Bildiklerimiz akışının bittiğini haber vermezler. Bilinmeyene doğru gizli bir meyil taşır insan.

Bu ve buna benzer fikirleri not edip, nesir halinde yazıp dergilere göndermeyi de düşündü. “Elime şu adamların ortasında kağıt kalem alıp not etsem, acaba bana bakarlar mı?” dedi. İçinden gülerler bile dedi. Yani o zaman delimi olurum. Yine kendini yoklandı. Düşünceleri de silinip gitti.

Bir ara ne düşündüğünü hatırlamaya çalıştı. Epeyce zorlandı. Nafile. Elini kolunu salladı.

Yarın. Yarınsa Allah kerim

Yaşamak bir tiyatro denemesidir

Şu değil de bunu yapmak, dünya görüşünü ispat eder.

Engeller, dertler, müşküller karma karışık. Çözüm ararken hep konuşuruz.

Sora sora Bağdat bulunur.

Yel gibi geçti zihninden bunlar. Acaba diyordu. İçinden “ben yalnız başıma rol mü yapıyorum. Sahneyi insanların arasını seçmişsem seyircilerim kim” Güler gibi oldu. Hayıflandı. Koca şehrin koca meydanında insanlar, ufuktan mahrum yürüyorlar dedi. Benden başka içi sızlayan yok ki gelip tutsun eteğimden ikimizde ufku arayalım dedi. Bu şehir ve bu şehrin adamları gözleri kapalı gibi dedi. Bu şehri kuranlar aralarında en büyük anlaşma yaparak kendileriyle ufuk arasına kocaman binalar koymuşlar dedi. İçinden birine ağlıyorcasına “şafağı görmek istiyorum. Ufku görmek istiyorum “ geçti. İhtiras basmıştı bir kere.

Yavaşladı. Vitrinlere baktı. Söyleniyordu kendi kendine “ Tabiat vitrinlere taşında. Sular keyfimizce akıyor. Aydınlığı elimizle yaptık zamanla yarış çoktan başladı. Eskilerin sözüne gülünecek gibi geliyor. Maziye alayla bakmak hiçte ayıp değil” “ Yürümesine devam ederken konuşuyordu” Bu akışta kopuk yaşıyoruz. Kopukluk mazimizden geliyor. Habersiziz demek. Ve başkalaşıyoruz. Bu insan ağlayamıyor.”

“Şu insanlara bakın. Her birinin yüzünde değişik ifade okunuyor. Üzüntü, keder, sevinç, neşe, durgunluk, donukluk, sakinlik, hissizlik, hiç bir şey sezememek.”

“Bunlar benim okumalarım Benim olanların yüzlerinden okuduklarım. Acaba onlar beni okuyorlar mı”?

Adam birden insanların kendine niye bakmadıklarına hayret etti. En azından bir selam verselerdi, ya da tatlı bir tebessüm. Çevreden kopuk yaşadığını fark etti. Akli başka şeylere kaydı:

Elinde bir defterden koparılmış sayfayı uzunca tuttu. Bu yazılmış, silinmiş, yeniden yazılmış, bozulmuş karalamalara benziyordu. Bazen yakalamış gibi oluyor, kâğıda yazarken de ancak tek kelime kalıyordu aklında. İstiyordu ki kelimeler taşsın kalemin ucundan. Dizile dizile cümleler doğsun. Hayatı yaşıyor gibi olsun yazdıklarını okuduğunda. O kendini sıkan yani, başlayınca büsbütün bildiklerini unutturan unutkanlık geriye saatler sonra birkaç kelime (o da kopuk kopuk) bağışlıyor, her kelime diğerinin yanında anlamsızlaşıyor, derken karalanmış hale geliyordu. Sayfa. Aynı sayfa üzerinde direnmişti. Nedense.

Kelimeler sancıları, sancılar zamanın izlerini taşıyordu. Bu bakımdan karalanmış sayfa büyüktü. Şiir gibiydi.

Hangi zamandı, kopukta olsa bir iki mısra çıkmıştı ortaya.

“Hayatı böldüler kolay yaşıyayım diye”

“İzleri kaldı yarım yarım”

Sonra;

“Nereye baktıysa gözlerim”

“Kim öğretti bunu bana ne diye, birkaç kelime daha”

“Sense hala”

“Tarihler düşmemişse”

“Meydanın ortasına”

Soğuk buldu. Şiir mahkûm ediyordu. Çoğu kere şiiri sizi anlamıştı. Okuduklarında tam tersi söylenmiş ama gönlüne öyle doğmuştu. Birde karanlık yerlerde korkan adamın garipliğini buluyordu kendinde. Sayfayı avucunun içinde ufalamak istedi. Kalkıp gitmeliydi caddelere. Koca meydanlara. Yaşamalıydı. Omuzlarına başkalarına sürte sürte ilerlerken biri olduğuna inanmalıydı. Uzun uzun gezinmeli gördüğü bir kadının bağışladığı tatlı tebessümü altında içi sızlamalıydı. Yabancılaşmalıydı insanlara. Yeniden dönmeliydi evine.

Gerçekten ufku niye aramıştı. Ufuk neydi? Niye geziniyordu? Niye al basmış gibi olmuştu. “Herkes kavrayamıyor” dedi. Ama neyi kavrayamıyordu herkes.

Herkesin anlaması gereken bir şey mi vardı. Adam onu toplumuna sunmuş şimdi şurada adamlardan onu gerimi istiyordu. Hak edemediklerine inanıp öfkeyle toplumdan geri koparmak mıydı niyeti? Madem ufku arıyordu ufuk üzerine düşünmeliydi. Zihnini yormalıydı. Adeta kendini cenderede hissediyordu. Dişlerini sıkıyordu. Başında bir ağırlık duyuyor öyle kalmak istiyordu. Yolda çarptığı bir iki adamdan sonra eski halini kaybetti. Rahatladı. Dalgın ama dikkatli, başı eğik, bazen insanlara çarparak, bazen çarpmaktan sakınarak kalabalığın arasında fark edilmeden yürüyordu.

Bir kadın içini yakarak hızlıca geçti. “Evet, evet, ufuk bir kadındır” dedi adam. Çocuklukta oynadıkları bir oyunu hatırladı. Çocuklar yitik arar, “bulun, bulun, bulun baş” der gözlerini yerden ayırmazlardı. Yüreklerinde hep umut taşırlardı. Bulacakları şeyin sıcaklığı onları büyülerdi evet şimdide kadın kalabalıkları büyülüyordu. Herkeste kadına karşı bir meyil vardır. Bu meyil yönünde toplum alabildiğine sürükleniyor. Bunları düşünen adam kendi kendine “acaba ben kadın mı arıyorum” dedi. “Siyah saçlı ela gözlü. Veya sarışın. Uzun boylu. Bunun için mi buradayım” bir başka arzu doğarsa kadın unutulmaz mı? Yanından güle oynaya, kol kala, yalnız, dalgın, çene çalarak, göze batıcı kadınlar geçtikçe içinde bir kıpırtı hissetti. “Kes bu konuyu” dedi bir ses. Kadın ufuk olamazdı. Oda insandı. Ufuk insan için olmalıydı. “Aslında benimkisi duygulanmak” dedi. “ufukta duygudur” Herkes duyguyla mı yaşıyor. Duyguyu bize aşıl原因anlar kim? Kendince çürüttü duyguyu.

Akşam çökmeden evine varsa. Uzansa. Rahatlasa. Ev ne cömert. Günahıyla sevabıyla insanı kucaklıyor. Gizliyor her şeyi. İnsanlar evde dinleniyor. Toplumu eve taşıyorlar durmadan. Şu kalabalıkları içine alacak akşam belki de caddeler evlerin tümünün bileşimidir. İnsan ararsa bir sıcak yuva arar. Onun için dışarıda didinir, çalışır. Sıcacık ev en büyük özlem. “Evet, evet ev ufuktur” dedi adam. Düşündükleri kadar tersini düşünenler de vardı, “Ev sırlarını topluma açtı artık. Çözüldü ev. Ev sokağa özeniyor. Ev ufuk olamaz” dedi adam.

“Evde de, sokakta da, cadde de, her yerde yalnızsın” dedi adam. İnsanı boğan yalnızlık. Herkeste bir çalım. Herkeste bir kaçış. Yalnızsın şehirde. En mutlu adam yalnızlığına aldırmayan adam. Nasıl olurda anlaşıyoruz, kaynaşıyoruz diyebiliriz. Derdini bilen soran yok. Yalnızlık boğuyor bizi. Elimizden tutan nafiye çılgınlığımız. Herkese yabancı. Çünkü herkes kendi çılgınlığını duyuyor.

Bir zamanlar bu kaldırımlarda yürürken “kendimi onarmalıyım, demişti. Ama hep aynıydı. Gönlünde hep yabancılaşıyoruz tutkusunu taşıyordu. Yabancıydık önce birbirimize sonra topluma. Bizi yarınlara bağlayan şeyler ayrı ayrı. Bizi ayıranlar diyecek oldu, sonra vazgeçti. Nedense hep biz, diyordu.

Hâlbuki tanıdıkları onu bencil bilirlerdi. Nedeni de ben, sözünü çok konuşmasıydı. O ise, ben kendimi toplumumla çevremle kaynaştırdığım için öyle söylüyorum yoksa kendi payıma taşıdığım bir gizli niyetim yok diyordu. Gerçekten de her insan bir niyet taşır. Ayrım yaparken en anlamlısı niyete göre olacak galiba diye düşündü. Niyeti nasıl bilecektik. Zaten bütün tenkitler pek çok yüzlü açıkçası dönek oluşumuza olmuyor muydu bir kısım aydınlarca. Kendisi de bu fikri paylaşıyordu. “Yabancılaşmak başkalarının işine yarıyor” dedi. Aradığım şey “herkesin işine yaramalı” dedi. “Evet evet ufuk yabancılaşma olamaz” dedi adam.

Yaptıklarım hislenme değil de nedir. Bunu söyleyen adam, gelip geçici heveslerin ufuk olamayacağına, onu aramadığına, yürüdüğü uzun cadde boyunda fark etti.

Vitrinde gördüğü bir yazı tablasını arzuladı. Kırtasiyeci çoğaltınca daha mı rahat ve özgür bağımsız yazacak yarının adamları. Her şeyi mal haline getirdiler. Öyle değil mi sanki, sanat bir üretimdir. Sanatçı bir işçi demiyorlar mı? Bütün amaç buysa. Olamaz. Olamaz. Dünya kavram buhranı yaşıyor.

Bunları düşünen adam “Evet evet. İnsanı çeken ufuk, bütün aramalar arzulardır” dedi. Arzular selin önünde yuvarlanan molozlara (taş, toprak v.s.) benzerler fikrini bir teori gibi savunurdu. Kendi kendi çürütecekti böylece. Sonra “Hayır hayır ufuk arzular olamaz” dedi adam.

O vitrindeki tablayı arzulamadım. Aslında ona ihtiyacım vardı. Bir türlü alamadım işte, diyen adamın aklına ihtiyaç üzerine güzel fikirler geldi.

-Dünyanın pek çok insanı ihtiyaçlarını alabildiğine hoş görmüşler. Onu elde etme de de hırçınlaşmışlar.

-İhtiyaçlara gem vurmak en akıllıca iş olmalı.

-ihtiyaçlar ideolojilerin temelidir.

-Devletin bütün görevi ihtiyaçları karşılamak.

-İnsanın ihtiyaçlarını kabartanlar yanımızdaki insanlar.

Ortadan kaldırılması mümkün olmayan kötülükler ihtiyaçların sınırsızlığından doğdu. Mecburi olmak belki de biz istemediğimiz halde başkalarının zorlamasıyla olan şey. İhtiyaçlarda öyle. Bana öyle geliyor ki kişiliğimizi silip süpürüyor önümüze geleni özlemek. Yani ihtiyaç duymak. Bu yargıları yaparken (hükümlere varırken) moda aklına geldi. Bir şey diyemedi. “Evet, evet ufuk ihtiyaçlar olamaz” dedi adam.

-Yahu hakikaten ben neyi arıyorum dedi.

-Hani dehliz gibi olmuş cadde boyunda sıkılmış ufku, o insanı açan ufku aramamış mıydım dedi.

-Bunun için şehre yüksek binalardan bakmış, şehrin ötelerine göz gezdirmemiştım dedi.

-Sonra dolaşmaya başlamış. Ufku niye aradığımı düşünmemiş miydım dedi.

-Ufuk nerde ben nerde diyen adam. Demek ki ufku bulamayacağıma ben de inanmışım. Hem aradığım ufuk olmasın. Dünyada o kadar çok ufuk var ki, ufuk üzendi şüpheyeye düşüyorum.

Hala yürüyordu. Başı ağır gibi oldu. Gerçekten bir ara kendini unutmuştu. Şu anda fark edemediği bir hal içindeydi. Ne köyden kasabadan büyük şehirlere gelmişte kendini o hızlı hayatın içinde rüyada sananlar gibiydi. Ne de kalabalık şehirlerden, boğucu gürültülerden kalkıp sessiz (yalnız tabiatın sesi) bir köye gitmiş, orda kendini rüya da sananlar gibiydi. Yürüyordu kaldırımlar üzerinde. Gölgesi şimdi yoktu ya, olsaydı her halde birini üzerinden birine geçecek yere düşmeyecekti.

Adam yüksek binalara, orda bulunan insanlara, birde cadde boyunda dolaşan insanlara bakarak "ben bunlardan mutluyum" dedi. Bunlar dünyayı zindan ediyorlar kendilerine. Bense umut taşıyorum. Onlar isyana hazır, ben ise direnmesini bilirim" diye geçti içinden. Fakat asıl düşündüğünü saklıyordu. O da "bana ne dünyadan. Yansa içinde bir tutam otum yok" demekti.

Birden ufku aradı adam "ufuk dağ başlarıdır" dedi. "Yüce dağ başın da yanar bir ışıık" türküsü geldi aklına. Sonra yar. Sonra gurbet. Ve kendinin gurbette oluşuna içlerlendi. Dünyalıların kendisi gurbetteydi. Öyle düşündü.

Adam ufku aradı birden. Yürüyordu, adamlarının attığı yöne doğru. En çok bildiği bu caddede yol soracak kadar yabancı hissederek kendini üzüyordu. Adımları inatlaşıyor, ağırlaşıyor, hıncı çoğalıyor sıkılıyordu.

Ufku arıyordu adam. Ama hayat devam ediyordu. Durmadan. Bu akış belli belirsiz değil miydi? Öyle dememiş miydi? "Anlam veremedi hayatı yaşayanlar. Binlerce" dedi adam. Hala yürüyordu. Adeta ağlayan çocuklara benziyordu. Ağlıyordu ama neye ağladığını bilmiyordu. Bildiği tek şey vardı ona ağlıyor gibiydi. Ağlıyordu işte.

Şimdi ufuk dağ başları olsa orda yalnızlık, düşünme, kendini duyma vardır. " Dağ başları semboldür" dedi adam. " Kentte yaşıyoruz. Korktuğumuz şeyde dağ başlarının yalnızlığı değil, şehirlerin pişmanlığıdır". İçinden bir türlü çıkamıyordu. Maziye sığınsa gözlerini gördüğü bunca insanlar ve yaşayışlarına ne diyecekti. Sokak aralarına kaçsa, köşe başlarını özleyecekti. Kendince köşe başlarını tutmak, kalabalığın arasında dolaşmaktı. Yoruluncaya kadar. Asıl yorulan direnciydi. Derin bir hoşgörü taşıyor ve bunun getirdiği zorluklara göğüs germek istiyordu. Ne biçim iş.

Belki diyordu toprak kokusu yerine betan kokusu duyacağız. Belki bu en büyük gerçeğimiz olacak. Belki kavga hep dünkülerle bugünküler arasında olacak. Belki diyordu. Kafasının içi karmakarışık olmuştu. Her şey gittikçe belirsizleşiyordu.

Birden ufku aradı adam. Birden şehirde olduğunu anladı adam. Birden ufku bulamayacağına inandı adam. Birden "ufuk diye insanı arıyorum" Evet. Evet yaşıyorum. "Evet, evet kusurlarımla birde yaşarsam ufuk adamı bulacağım " dedi adam.

26.04.1981

ANKARA

